

23.10.2025

Invalidiliiton lausunto valtiovarainvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä valtion talousarvioksi 2026 (HE 99/2025 vp)

Invalidiliitto ry on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 24 000 henkilöjäsentä ja 141 jäsenyhdistystä.

Invalidiliitto esittää oheiset fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten kannalta keskeiset huomiot valtion talousarvioesitystä 2026 koskien. Lisäksi toteamme, että YK:n vammaiskomitea on antanut elokuussa 2025 Suomelle useita suosituksia YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa koskien ja tuomme tässä lausunnossa esiin suosituksia (virallisia käännöksiä ei vielä ole saatavilla) niiltä osin kuin ne liittyvät budjettilausuntomme aiheisiin.

Ulkoministeriön hallinnonala

Kehitysyhteistyöhön esitettävät säästöt eivät kohdennu kotimaisille kansalaisjärjestöille, joka on hyvä uutinen vammaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle. Näin voidaan kantaa globaalia vastuuta edistämällä esimerkiksi esteettömyyttä, joka parantaa fyysisesti vammaisten ihmisten mahdollisuuksia päästä kouluun ja töihin.

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- varmistaa vammaisten henkilöiden aktiivisen osallistumisen ja tiiviin mukanaolon kansainvälisessä kehitysyhteistyössä heitä edustavien järjestöjensä kautta muun muassa varaamalla tähän riittävät taloudelliset resurssit.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Liikuntapaikkarakentamiseen esitetään 2,4 miljoonan euron vähennystä. Invalidiliitto kantaa huolta liikuntapaikkojen esteettömyydestä ja suhtautuu vähennykseen kriittisesti. Ihmisten hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisessä liikunnalla on suuri merkitys ja sosiaali- ja terveyssektorille koituu säästöjä, kun kansalaiset voivat hyvin. Näin ollen kaikenlaiset terveyden edistämiseen, myös liikuntaan, kohdentuvat säästöt tulevat pitemmällä aikavälillä arvioiden lopulta kalliiksi yhteiskunnalle. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ajatellen on erityisen tärkeää, että kaikki palvelut, niin liikuntapaikat kuin muutkin, ovat kaikkien ihmisten saavutettavissa eli esteettömyydellä on suuri merkitys.

23.10.2025

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- laatii tiiviissä yhteistyössä vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen kanssa kansallisen toimintasuunnitelman edistämään vammaisten henkilöiden osallistumista urheiluun ja kulttuurielämään, sisältäen toimenpiteitä vammaisten urheilijoiden ja taiteilijoiden tukemiseksi sekä esteettömien kulttuuri- ja urheilutilojen varmistamiseksi

Invalidiliitto suhtautuu myönteisesti budjettiesityksen kirjaukseen **perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämisestä** (50 miljoonan euron lisäys vuodelle 2026). Hyvä, että on tunnistettu tarve lisärahoitukseen koskien oppimisen tukea. Näin voidaan parantaa fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada yhdenvertaisesti opetusta.

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- muuttaa koulutusjärjestelmän osallistavaksi muun muassa toteuttamalla vammaisten henkilöiden oikeutta osallistavaan koulutukseen koskevia valmiuksien kehittämisohjelmia, muuttamalla eriytettyjä oppilaitoksia osallistavan koulutuksen tukikeskuksiksi, suuntaamalla resursseja valtavirran oppilaitosten tukemiseen, varmistamalla vammaisille oppilaille kohtuullisten mukautusten tarjoamisen, mukaan lukien yksilölliset oppimissuunnitelmat, ja takaamalla, että koulutussuorituksia arvioidaan syrjimättä
- parantaa koulutusalan ammattilaisten koulutusta vammaisten henkilöiden oikeuksista ja osallistavasta koulutuksesta, lisää pätevien opettajien määrää, lisää vammaisten opettajien rekrytointia ja varmistaa, että heille tarjotaan kohtuullisia mukautuksia, myös Ahvenanmaalla
- varmistaa, että Ahvenanmaan koulutusjärjestelmän sääntelyn tarkastelu on yleissopimuksen mukainen, ja osoittaa riittävästi resursseja sen varmistamiseksi, että kaikki vammaiset oppilaat voivat saada, pysyä ja jatkaa koulutustaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Invalidiliitto näkee budjettiriihen linjauksen **nuorten työllistämissetelistä** erittäin myönteisenä. Kannatettavaa on myös se, että tässä vaikeassa työllisyysstilanteessa hallitus valmistelee pienten yrittäjien työllistämiskyvyn parantamista, työllistymistä edistävien palveluiden vaikuttavuuden lisäämistä, osaamisen parantamista, yrittäjyyteen kannustamista sekä kasvupakettia. Kaikilla näillä toimilla voi olla myönteistä vaikutusta fyysisesti vammaisten ja eri tavoin toimintaesteisten ihmisten työllistymisen edistämisessä.

23.10.2025

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi puuttuu vammaisten henkilöiden alhaiseen osallistumiseen avoimilla työmarkkinoilla mm. seuraavilla tavoilla:

- toteuttamalla tiedotuskampanjoita vammaisten henkilöiden oikeudesta työhön
- puuttumalla syrjintään ja stereotyyppioihin
- keräämällä tietoja ja laatimalla tilastoja vammaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksista eriteltynä sukupuolen, iän, alkuperäiskansojen identiteetin, maantieteellisen sijainnin ja vamman tyypin mukaan
- edistämällä aktiivisesti vammaisten henkilöiden työllisyyttä harkitsemalla positiivisen erityiskohtelun, kuten tukijärjestelmien ja työnantajille suunnattujen kannustimien, toteuttamista
- levittämällä tietoa vammaisten henkilöiden yrittäjyysaloitteiden taloudellisesta tuesta ja varmistamalla tuen ja kohtuullisten mukautusten tarjoamisen työpaikalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Invalidiliitto muistuttaa, että niin **vammaispalvelujen** piirissä olevalta jäsenistöltämme kuin vammaispalveluissa työskenteleviltä sosiaalihuollon ammattilaisiltakin saatujen tietojen mukaan hyvinvointialueilla on liian vähän resursseja suhteessa tarpeisiin, eli osa ihmisistä jää ilman tarvitsemiaan palveluita tai saa niitä liian vähän suhteessa yksilöllisiin tarpeisiinsa. Kentältä kuuluu myös viestiä, jonka mukaan ihmisiä siirretään ilman asianmukaista kuulemismenettelyä vammaispalvelulain piiristä sosiaalihuoltolain palvelujen piiriin tilanteissa, joissa ihmisen elämäntilanteessa ei ole tapahtunut muutoksia. Näin ollen Invalidiliitto ei hyväksy StV:n käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen (92/2025 vp) liittyvää 20,2 miljoonan euron leikkausta (budjettiesitykseen kirjattu nettovaikutus -13,8 miljoonaa euroa momentilla 28.89.31) vaan esittää, että resursseja vammaispalveluihin ennemmin lisätään kuin vähennetään.

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- varmistaa, että hyvinvointialueiden rahoitus mahdollistaa vammaisoikeuksien toteutumisen yleissopimuksen mukaisesti
- koordinoi keskus-, alue- ja paikallishallinnon tasoja sekä Ahvenanmaata varmistaakseen yleissopimuksen johdonmukaisen noudattamisen koko maassa, esimerkiksi järjestettäessä vammaispalveluja hyvinvointialueilla
- kehittää vammaisten ihmisten kotiin saatavilla olevia palveluita tavalla, joka kunnioittaa itseohjautuvuutta ja yksilöllistä määräysvaltaa, ei aseta palveluille ikärajoituksia tai palvelumaksuja, varmistaa yhdenvertaisuuden sekä hyvinvointialueiden välillä, että yhdenvertaisuuden vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja saavien vammaisten henkilöiden välillä”.

Invalidiliitto ei kannata **perustoimeentulotuen** tason leikkauksia, sanktioiden kiristystä eikä **työttömyysturvan** seuraamusjärjestelmän muutoksia. Työttömistä jopa kolmanneksella on jokin työkykyä haittaava vamma tai sairaus. Näitä henkilöitä ei auta se, että

23.10.2025

sosiaaliturvaetuuksia heikennetään ja sanktioita kiristetään. Monen fyysisesti vammaisen ihmisen on mahdotonta ottaa vastaa kokopäivätyötä toimintakyvyn rajallisuuden vuoksi. Sanktioiden kiristytessä tätä kuitenkin edellytetään sosiaaliturvan saamiseksi. Velvoitteiden valvominen aiheuttaa turhaa työtä viranomaiselle eikä auta palveluita ja tukea tarvitsevaa henkilöä eteenpäin tilanteessaan. Ja kuten SOSTE ry:n lausunnossa todetaan: ”Jos töitä ei löydy ja palveluita ei ole tarjolla, on työssäolovelvoitetta vaikeaa täyttää. Toimeentulotuen varassa oleva ihminen saa näin lisäksi perusosan alennuksen kuudeksi kuukaudeksi. Tämä on varsin julma sanktio, kun tiedetään, että toimeentulotuen varassa on paljon ihmisiä, joilla on heikko työ- ja toimintakyky.”

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- kompensoisi jo tehtyjä vammaisten ihmisten palveluita ja sosiaaliturvaa heikentäviä päätöksiä ja ettei Suomi enää tee heikennyspäätöksiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön **erikoistumiskoulutukseen** kohdistuva 15 miljoonan euron leikkaus heikentää asiakas- ja potilasturvallisuutta. Fyysisesti vammaisten ja harvinaissairaiden ihmisten yksilöllisten palvelujen saanti vaarantuu, mikäli sote-henkilöstöllä ei ole erityisosaamista. Sosiaalityöstä puuttuu vammaissosiaalityön erikoistumiskoulutus ja leikkausten sijaan tulisi kohdentaa rahoitusta sen käynnistämiseen.

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- laajentaa terveydenhuollon ammattilaisten koulutusta vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen ehdotetaan noin 3,5 miljoonan euroa lisäystä ”turvapaikkaverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi”. Invalidiliitto pitää tärkeänä, että kehittämissuunnitelmassa parannetaan turvakotien esteettömyyttä, jotta turvakoteihin hakeutuminen on yhdenvertaisesti mahdollista myös fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisille henkilöille.

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi varmistaa, että

- kaikki sen väkivallan ehkäisyyn liittyvät strategiat ja ohjelmat ovat vammaisystävällisiä
- kaikki tukipalvelut ja turvakodit ovat saavutettavissa
- kehitetään kapasiteettia tunnistaa ja vastata erityisiin hyväksikäytön, väkivallan ja kaltoinkohtelun muotoihin, joita vammaiset henkilöt, mukaan lukien vammaiset naiset ja tytöt, kokevat.

Talousarvioesityksen mukaan **sosiaali- ja terveysjärjestöjen** valtionavustukset alenevat 35,5 miljoonaa euroa vuonna 2026 (noin 12 % kuluvan vuoden valtionavustusten tasosta). Esityksen mukaan valtionavustuksia jaetaan ensi vuonna sote-järjestöille 268,6 miljoonaa euroa (30 % vähemmän kuin vuonna 2024). Tänä ja ensi vuonna sote-järjestöjen valtionavustuksiin kohdentuvan 115 miljoonan euron leikkauksen lisäksi hallitus aikoo leikata 25 miljoonaa euroa lisää vuonna 2027. Invalidiliitto yhtyy SOSTE ry:n esitykseen, että vuosille 2026 ja 2027 kaavailut avustusleikkaukset perutaan, jotta järjestöjen tekemä

23.10.2025

kustannustehokas ja ennaltaehkäisevä työ ei romutu täysin. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt tekevät tärkeää työtä ruohonjuuritasolla auttaessaan hyvin monenlaisia ihmisryhmiä ja puolustaessaan esimerkiksi fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten ihmisoikeuksia ja mahdollisuutta YK:n vammaissopimuksen mukaiseen osallisuuteen yhteiskunnassa.

YK:n vammaiskomitea

- suosittelee, että Suomen on turvattava vammaisjärjestöille riittävä rahoitus, jotta ne voivat osallistua täysimääräisesti vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoon.
- on huolissaan vammaisten ihmisten oikeussuojan saatavuudesta ja suosittelee, että vammaisjärjestöille annetaan riittävästi resursseja ja rahoitusta, jotta ne voivat tarjota vammaisille henkilöille oikeudellista neuvontaa ja edunvalvontaa sekä osallistua oikeus- ja hallintohenkilöstölle suunnatun koulutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Erityisryhmien asuntojen **korjausavustuksiin** esitetään 7 miljoonaa euroa. Summa on pienentynyt paljon lyhyessä ajassa. Tarvetta hissien jälkiasennukseen ja vanhusten ja vammaisten asuntojen korjauksen tukemiseen kuitenkin on. Korjausavustuksiin on jo vuosia liittynyt se ongelma, että niistä ei tiedetä, jolloin niitä ei myöskään osata hakea. Lisäksi avustuksiin liittyvä byrokratia voi heikentää asunto-osakeyhtiöiden intoa hakea avustusta. Invalidiliitto toistaa aiemminkin lausumansa toiveen, että korjausavustuksista informoitaisiin vahvemmallalla viestinnällä, jolloin budjetoitu summa saataisiin varmemmin käytettyä tärkeään tarkoitukseen eli yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistämiseen.

YK:n vammaiskomitea suosittelee, että Suomi

- ottaa huomioon rakennusmääräysten riittämättömät esteettömyysvaatimukset

Lopuksi Invalidiliitto toteaa, että kaikkien budjettivalmisteluun tulisi tehdä **vammaisvaikutusten arviointi**. Monet vammaiset ihmiset ovat pienituloisia ja elävät sosiaaliturvaetuuksien ja julkisten palvelujen varassa, jolloin leikkaukset erilaisiin etuuksiin ja palveluihin voivat aiheuttaa kohtalokkaita kielteisiä seurauksia heidän mahdollisuuksiinsa elää ihmisarvoista itsenäistä elämää.

Helsingissä 23.10.2025

Invalidiliitto ry

Janne Juvakka
toimitusjohtaja

Laura Andersson
yhteiskuntasuhdejohtaja